

K R O N I K A

Lietuvos filosofija ir sociologija: problemos, įžvalgos, perspektyvos

SIMONA LAKAČAUSKAITĖ

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Filosofijos ir politologijos katedra, Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius

El. paštas: politologija@vgtu.lt

Straipsnyje apžvelgiama mokslo konferencija¹, skirta žurnalo *Filosofija. Sociologija*² dvidešimtmečiui, aprašoma jos eiga, pasakojama apie dalyvius, jų pranešimus ir įžvalgas, sukėlusias diskusijas tarp kalbėtojų ir klausytojų.

Raktažodžiai: filosofija, sociologija

ĮVADAS

Konferencijoje buvo apmąstyta ne tik Lietuvos filosofijos ir sociologijos raida per pastaruosius 20 metų, bet prisiminti ir ankstesnio laikotarpio įvykiai, lėmę šiandieninę šių mokslų būklę. Šiame proginiame renginyje perskaityta trylika pranešimų, pagal temas suskirstytų į keturias dalis. Iš viso dalyvavo trylika pranešėjų, atstovavusių penkioms mokslo institucijoms. Diskutuota tokiomis temomis: Lietuvos filosofijos ir sociologijos istoriniai bei probleminiai aspektai; Lietuvos filosofijos ir sociologijos savirefleksija; Lietuvos filosofijos ir sociologijos raida; Lietuvos humanistika: tarpdalykiniai pjūviai.

Konferencijos apžvalgą derėtų pradėti padėka žmonėms, be kurių iniciatyvos šis žurnalo dvidešimtmečiui skirtas renginys nebūtų įvykęs, – Arvydui Virgilijui Matulioniui, Meilutei Taljūnaitei, Aurikai Bagdonavičienei bei Tomui Kačerauskui.

Pradėdamas konferenciją T. Kačerauskas pasidžiaugė, kad Lietuvoje egzistuoja tinkama intelektualinė terpė, kuri ir lemia žurnalo skaitomumą jau du dešimtmečius. Prisiminus, kad būta tiek gerų, tiek ir blogų laikų, pabrėžtas žurnalo išskirtinumas: *Filosofija. Sociologija* yra vienas iš nedaugelio žurnalų Lietuvoje, turinčių svarbos faktorių³, be to, įtrauktas į tarptautines duomenų bazes: EBSCO⁴, CEEOL⁵, The Philosopher's Index⁶, Thomson ISI⁷, IPSA⁸,

¹ Konferencija „Lietuvos filosofija ir sociologija: problemos, įžvalgos, perspektyvos“ įvyko 2012 m. sausio 12 d. Vilniuje, LMA Mažonoje salėje.

² Žurnalo straipsnių archyvas. Prieiga per internetą: <http://www.lmaleidykla.lt/filosofijasociologija/2011/4/>

³ *Impact factor* (IF) – cituojamumas (citavimo faktorius). Aukštas IF didina žurnalo prestižą.

⁴ SocINDEX with Full Text (peer-reviewed). Prieiga per internetą: <http://www.epnet.com/titleLists/si-complete.htm>

⁵ Central and Eastern European Online Library. Prieiga per internetą: <http://www.ceeol.com>

⁶ The Philosopher's Index. Prieiga per internetą: <http://www.philinfo.org>

⁷ Web of science. Prieiga per internetą: <http://www.thomsonscientific.com>

⁸ International Political science Abstracts. Prieiga per internetą: <http://iab.sagepub.com/>

Sociological Abstracts⁹. Žurnalas yra stebimas ir vertinamas, cituojamas kituose prestižiniuose leidiniuose.

LIETUVOS FILOSOFIJOS IR SOCIOLOGIJOS ISTORINIAI BEI PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Pirmasis konferencijos pranešėjas buvo akademikas Romualdas Grigas (LMA), 1996–2003 m. ėjęs žurnalo *Filosofija. Sociologija* vyriausiojo redaktoriaus pareigas. Prof. R. Grigas buvo ilgametis Lietuvos sociologų draugijos prezidentas (dabar – garbės prezidentas), aktyviai ir nuosekliai prisidėjo formuojant pagrindines šio mokslo kryptis. Savo pranešime „Sociologijos įsitvirtinimo peripetijos sovietinėje Lietuvoje“ jis pasakojo apie praktinę veiklą, įtvirtinusią sociologiją Lietuvoje. Pranešėjas pabrėžė, kad „tarybiniais laikais socialiniai mokslai susidurdavo su rimtomis problemomis. Pirmiausia šie mokslai buvo gana idealizuoti. Jie turėjo įrodyti tariamą tarybinės visuomenės pranašumą tiek ekonomikoje, tiek socialinėje srityje, todėl nepalankūs duomenys būdavo tiesiog nuslepiami. Antra vertus, Lietuvos sociologai ir kiti specialistai siekė kuo adekviau atspindėti tikrovę, išryškinti realias problemas ir tendencijas“ (Matulionis 2003). Sovietmečiu R. Grigas atsisakė teorinės minties plėtojimo ir pasuko į tyrimus: pirmasis tyrimas buvo „Jūs ir gamykla“, po kurio sekė ir pirmoji monografija (1972), sukėlusį didžiulį rezonansą dėl to, kad tuo metu socialinė informacija buvo absoliuti naujiena. Pirmo bandymo sėkmę paskatino kitiems socialiniams tyrimams: „Darbas ir kolektyvas“, „Jūs ir įmonės kolektyvas“ bei kitos išsamios darbo sąlygų analizės. Pranešėjas prisiminė, kad jau pirmų tyrimų metu buvo pastebėta, kad socialinio vystymosi planavimas įmonėse yra paverstas butaforija ir egzistuoja tik dokumentuose, todėl nuspręsta imtis priemonių, kad būtų įgyvendinta socialinio vystymosi planavimo kompanija. Taip buvo įkurta Taryba, kurios leidžiami nutarimai tapo privalomi kiekvienai ministerijai. Įsteigtos Tarybos nauda buvo akivaizdi: darbdaviai greit pastebėjo teigiamus rezultatus – pakeitus aplinką, pasikeitė ir darbuotojai. Ir nors Taryba buvo likviduota 1985 m., tačiau šešerių metų įdirbis išliko. Įmonės toliau pačios ieškojo sprendimų, kaip sukurti geresnes darbo sąlygas. R. Grigas pažymėjo, kad sociologijai įsitvirtinti Lietuvoje padėjo ne tik įmonėse vykstančios permainos, labai svarbus buvo keturmetės sociologijos mokyklos atidarymas, kurioje sociologijos specialybę studijavo ir baigė dvi studentų laidos. Po šio pranešimo, kurį vienas klausytojas pavadino „ekskursija į sociologijos praeitį“, buvo prisiminti ir kiti pranešime nepaminti žmonės, taip pat prisidėję prie sociologijos įsitvirtinimo sovietinėje Lietuvoje.

Po R. Grigo pranešimą „Sociologija Lietuvos Respublikoje“ skaitė akademikas Arvydas Virgilijus Matulionis (LMA, LSTC) – žurnalo *Filosofija. Sociologija* redakcinės kolegijos pirmininkas¹⁰. Jis prisiminė, kad „socialiniai mokslai rimtų išbandymų patyrė jau pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais, kai daug žymių Lietuvos mokslininkų tapo politikais ar valstybės tarnautojais arba palikę valstybinę tarnybą užsiėmė privačiu verslu. Dalis perspektyvaus jaunimo emigravo iš Lietuvos. Tai lėmė ne tik materialinės paskatos, bet ir netikrumo atmosfera, kuri apie dešimtmetį vyravo mokslo pasaulyje prasidėjus reformoms“ (Matulionis 2003). Toliau pranešėjas apžvelgė, kokios naujos problemos atkreipė sociologų dėmesį po 1990 metų. Pirmiausia tyrimų centrai „Baltijos tyrimai“ bei „Vilmorus“ susidomėjo naujų partijų steigimo duomenimis, kiek vėliau R. Grigo knygoje (*Tautos savigny*, 1993; *Tautos*

⁹ Sociological Abstracts. Prieiga per internetą: <http://www.csa.com>

¹⁰ Žurnalo redakcinė kolegija. Prieiga per internetą: <http://www.lmaleidykla.lt/publ/0235-7186/2011/4/TitulinisRedkolegija.pdf>

likimas, 1995; *Paribio Lietuva: sociologinė Paribio gyventojų integravimosi į Lietuvos valstybę apybraiža*, 1996) įsivyravo tautiškumo tema, kiti autoriai nepamiršo jaunimo (*Gyvenimo sankirtos*, 1992) bei miesto ir kaimo gyventojų problemų (*Vilniečio portretas: sociologiniai metmenys*, 1995). Pranešėjas trumpai apžvelgė svarbiausius pokyčius 1993–2002 m. Lietuvos Respublikoje įkurtuose socialiniuose centruose. „Naujoji struktūra, kai organizacine prasme į vieną mokslo instituciją buvo sujungtos ekonomistų, sociologų ir demografų pajėgos, yra organiškesnė ir logiškesnė. Šalies ekonominė ir socialinė raida yra labai sudėtinga, tad jai tirti ir projektuoti reikalingas tarpdisciplininis požiūris“ (Matulionis 2003). Savo pranešimą A. V. Matulionis užbaigė labai išsamiu svarbiausių sociologijos leidinių sąrašu.

„Jei pasaulis margas, tai sociologija dar margesnė,“ – tokiais žodžiais pranešimą „Lietuvos sociologijos krypčių atspindys žurnale *Filosofija. Sociologija*“ pradėjo žurnalo atsakingoji sekretorė Meilutė Taljūnaitė (LSTC). Savo pranešime ji pabrėžė, kad žurnalo redakcinė kolegija nuolat susiduria su straipsnių atrankos dilema: kaip iš daugybės straipsnių atrinkti tik tuos, kurie yra tinkamiausi žurnalui? Pranešėjos nuomone, ši dilema kyla dėl to, kad tai, kas prieš 20 metų buvo suprantama kaip sociologija, šiandien jau turi visai kitokią klasifikaciją¹¹, todėl išauga mokslo žurnalų vaidmuo. Kiekvienas žurnalas turi savo autentišką veidą ir privalo jį išlaikyti, o norint tai padaryti, tenka vykdyti griežtas gaunamų mokslinių straipsnių atrankas.

LIETUVOS FILOSOFIJOS IR SOCIOLOGIJOS SAVIREFLEKSIJA

Po trumpos kavos pertraukėlės konferenciją pratęsęs Naglis Kardelis (VU, LKTI) savo pranešime „Šiuolaikinė filosofija ir filosofinio straipsnio žanras“ bandė apibrėžti, kiek filosofijos straipsnis gali būti vadinamas moksliniu straipsniu. Autorius pirmiausia pabrėžė, kad filosofija atitinka visus akademinio diskurso reikalavimus ir gali būti laikoma akademiškumo ašimi. Tačiau filosofija nėra empiriniais tyrimais paremtas mokslas ir neturi matematinės prieigos, dėl to kyla klausimas, ar mąstymas apie pasaulį aukštu lygiu gali būti mokslinis. Čia pranešėjas išvelgė dar vieną problemą, egzistuojančią Lietuvoje, – mokslų klasifikacijos kontekste Lietuvos filosofai laikomi mokslininkais (o Didžiojoje Britanijoje – akademikais¹²), todėl privalo laikytis tam tikrų mokslininkams keliamų reikalavimų. Parašyti gerą filosofijos mokslinį straipsnį nėra paprasta, tam reikia įgūdžių ir gudrumo, ir tai galima vadinti savotiška intriga pačiam autoriui. Norėdamas, kad straipsnis atitiktų mokslinio straipsnio reikalavimus, savo išreiškiamas išvalgas filosofas turėtų susieti su tradicija ir faktais (ne siaurąja filosofijos istorijos prasme). „Ironiška ir kartu absurdiška tai, kad jei tas pats filosofas ne pats originaliai kurtų, o mokslškai tyrinėtų kadaise gyvenusius kitų, galbūt net gerokai menkesnio rango, mąstytojų tekstus, jo darbas tikrai būtų, pirma, pripažįstamas kaip mokslinis, antra, jis būtų laikomas moksliniu darbu būtent lituanistikos srityje. Pragmatiškai žvelgiant, tokio filosofo akademinė karjera būtų sėkmingesnė net ir tuo atveju, jeigu jis apskritai liautųsi originaliai kurti, o visą likusį laiką skirtų (neva) moksliniams – ir, be abejo, lituanistiniais – savo paties anksčiau sukurtų filosofinių tekstų tyrinėjimams. Be to, jei pats, būdamas lietuvis, mėginsi ką nors autentiškai mąstyti, pavyzdžiui, apie Kantą, tai veikiausiai nebus laikoma nei mokslu, nei lituanistika, o jei vien sausai dokumentuosi ir aprašinėsi tai, ką kiti Lietuvoje kalba apie Kantą, tai bus laikoma ir mokslu, ir lituanistika“ (Kardelis 2008). Pranešimą N. Kardelis užbaigė

¹¹ Mokslo kryptys ir šakos 2011 m. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=392998&p_query=&p_tr2=

¹² Akademikas: 1) tikrasis Mokslų akademijos narys; 2) filosofas, idealistas.

išsakydamas savo subjektyvią nuomonę, kad įdomiausios filosofijos mintys perteikiamos kitais žanrais (pvz., filosofijos esė), nes giliausios išvalgos nesutelpa dvidešimties lapų tekste.

Konferencijoje savo pranešimą „Filosofijos tekstai lituanistiniu požiūriu“ skaitė vienas konferencijos organizatorių T. Kačerauskas (VGTU). Jis nuosekliai aptarė tris pagrindinius verstinių tekstų lituanistinius aspektus, kuriuos ypač išsamiai analizuoja savo moksliniame straipsnyje „Ar vertimas – kūrybos industrijų veikla? M. Heideggerio vertimo atvejis“¹³. Daugiausia dėmesio pranešime buvo skiriama sąvokų vertimui, nes didžiausia čia išvelgiama problema – kaip tinkamai išversti sąvoką. Pasirinkus pažodinio vertimo strategiją kyla problema, kad visas tekstas taps sudėtingas, „klampus“ ir atitolins skaitytoją nuo autoriaus minčių. Tačiau bandant tekstą versti „atsitraukus“ nuo pažodinio vertimo ir siekiant jį geriau suvokti, iškyla grėsmė pažeisti autoriaus autentiškumą. Pranešėjo nuomone, geriausia rinktis „vidurio kelią“ – kūrybinį vertimą, susijusį su klausimais, kuriuos sau kelia teksto autorius ir teksto vertėjas („ką aš noriu šiuo tekstu pasakyti?“). Kitas lituanistinis aspektas – turinio ir kalbos sąveikos. Pasak T. Kačerausko, autoriaus stilius neatsiejamas nuo tradicijos ir kalbinės aplinkos, kiekvienas žodis į pasaulį yra paleidžiamas konkrečioje aplinkoje, kurioje rašoma ir kuriama. Taigi filosofijos tekstai dėl naujų idėjų ir koncepcijų gali būti laikomi kultūros ašimi. Pranešimo pabaigoje nagrinėtos Lietuvos autorių citavimo ir nuorodų į lietuviškus tekstus problemos. Pranešėjo nuomone, Lietuvos filosofinio konteksto ignoravimas liudija neįsivertiškumo kompleksą bei provincialumą. Lietuvos filosofų tekstuose nuorodos į kitų Lietuvos autorių tekstus yra priemonė, apibrėžianti autoriaus kalbinę aplinką.

Pranešimą „Lietuvos filosofija Vakarų filosofijos kontekste“ skaitęs Augustinas Dainys (LEU) pabrėžė, kad Lietuvos filosofijos veidą nulėmė pagonybė ir artumas gamtai, nes Lietuva buvo vėluojančios modernizacijos kraštas. Pasak autoriaus, „galimos dvi Lietuvos filosofijos sampratos: siauroji ir plačioji. Siauroji apsiribotų tik Lietuvos filosofų parašytų tekstų raide. Dauguma mūsų šalies filosofų savo tekstus yra išbarstę Lietuvos filosofinėje periodikoje. Todėl siauroji filosofijos samprata nepajėgi atsekti Lietuvos filosofijos savitumą, juo labiau pripažinti mūsų šalyje esant filosofinę tradiciją. Plačioji Lietuvos filosofijos samprata mėgintų nusakyti implicitinį Lietuvos filosofijos potencialą, kuris apimtų ne tik filosofijos tekstų raidę, bet ir bendrą Lietuvos filosofijos dvasią. Ją sudarytų Lietuvos žmonių mentalitetas, paliudytas lietuvių tautosakos ir meno, o patys filosofijos tekstai būtų suprantami kaip Lietuvos žmonių mentaliteto ir dvasios išraiška“ (Dainys 2010). Pranešėjas dabartinėje Lietuvos filosofijoje išvelgė tris pagrindines filosofijos paradigmas: 1) analitinę, 2) fenomenologinę ir 3) postmodernią. „Nors kiekvienos iš šių paradigmuose konceptuali schema perimta iš svetimų filosofinių tradicijų, tačiau Lietuvos filosofai, besiremiantys viena konkrečia minėta paradigma, ją praturtina specifiniu mūsų šalies filosofijai būdingu argumentavimo būdu, kurį galima nusakyti kaip ištikimybę esaičiai“ (Dainys 2010). Tokia autoriaus klasifikacija sulaukė klausytojų komentarų: buvo teigiama, kad nėra taip paprasta suklasifikuoti Lietuvos filosofus pagal egzistuojančias filosofijos raidos pakopas dėl to, jog patys autoriai neretai palaiko kelias skirtingas idėjas.

LIETUVOS FILOSOFIJOS IR SOCIOLOGIJOS RAIDA

Po pietų pertraukos konferenciją pratęsė Gintaras Kabelka (VU). Savo pranešime „Lietuvos filosofijos raida 1960–2010: apimtis, institucijos, leidiniai“ jis pateikė labai išsamius duomenis apie filosofijos tekstų apimtį sovietmečiu ir nepriklausomybės laikotarpiu, filosofijos diskur-

¹³ Straipsnio santrauka ir visas tekstas. Prieiga per internetą: <http://www.cpc.vgtu.lt/index.php/cpc/article/view/coactivity.2011.19>

so apimties metinį augimą minėtais dviem laikotarpiais, apie mokslo institucijoms tenkančių filosofijos tekstų dalį bei straipsnių pasiskirstymą pagal leidinius. Pabrėžta, kad 2004–2007 m. buvo patys produktyviausi, nes filosofijos tekstų sukurta daugiau nei per visą sovietmetį. Po pranešimo su klausytojais diskutuota apie tai, kiek ilgai įmanomas filosofijos tekstų apimties dvigubėjimas.

Kita pranešėja Agnieška Juzefovič (VGTU) pranešime „Estetinės minties transformacijos posovietinėje Lietuvoje“ siekė suskirstyti Lietuvos autorius pagal metodikas, kurias savo pranešime jau minėjo A. Dainys. Analitinei estetikai, kuri nagrinėja meno sampratą ir estetikos prigimtį, pranešėja priskyrė tokius autorius: Juozą Mureiką (*Estetikos enciklopedija*, 2010; *Lietuvių materialistinė estetika*, 1981; *Pajaustos mintys. Estetikos virsmas estetologija*, 2006), Stasį Juknevičių (*Eksperimentinė estetika*, 1994), Antaną Katalyną (*Estetinis suvokimas*, 2003), Žibartą Jackūną (*Menas–prasmė–pažinimas*, 2004) ir Rūtą Vabalaitę. Tuo tarpu komparatyvistinė metodologinė mokykla Lietuvoje daugiausia plėtojama Rytų ir Vakarų lyginamuoju aspektu ir yra artimai susijusi su orientalistiniais tyrimais, kuriuose pagrindinis vaidmuo tenka būtent estetinei prieigai. Komparatyvistinės estetikos ir Rytų estetikos metodikai pranešėja priskyrė Algį Uždavinį ir Antaną Andrijauską; pastarojo svarbiausi veikalai apie estetiką – *Grožis ir menas. Estetikos ir meno filosofijos idėjų istorija* (1996) bei *Kultūros, filosofijos ir meno profiliai* (2004). Greta analitinės ir komparatyvistinės estetikos srovių esama ir kitų metodologinių mokyklų, iš kurių estetikos baruose aktyviausiai reiškiasi hermeneutinė, fenomenologinė bei postmodernistinė. Fenomenologinei estetikai, pasak pranešėjos, atstovauja Algis Mickūnas, Arvydas Šliogeris, Tomas Sodeika, Tomas Kačerauskas, Dalius Jonkus, Arūnas Gelūnas, Mindaugas Briedis, Laimutė Monginaitė. Postmodernistinės estetikos atstovais pranešėja įvardija Gintautą Mačeikį, Artūrą Tereškiną, Leonardą Jekentaitę-Kuzmickienę, Audronę Žukauskaitę, Jūratę Baranovą, Vytautą Rubavičių, Jūratę Černevičiūtę, Nidą Vasiiliauskaitę, Viktoriją Žilinskaitę ir Jekateriną Lavrinec.

Albinas Plėšnys (VU) savo pranešime „Socialinės filosofijos formavimasis lietuviškoje filosofinėje tradicijoje“ prisiminė Jurgio Matulaičio nuveiktus darbus. Anot pranešėjo, socialinės filosofijos formavimasis Lietuvoje yra susijęs su J. Matulaičio pranešimais apie liberalizmą, darbininkų problemas, bažnyčią ir nuosavybę, kuriuos jis 1909 m. skaitė Kaune surengtuose kursuose. J. Matulaičio „socialinės idėjos numatė nusavinti į svetimus kraštus pasitraukusių, dažnai Lietuvos respublikai priešišku ir žemės nedirbusių dvarininkų žemes, jas išdalyti savanoriams bei ūkininkams. Krikščioniškosios socialinės doktrinos požiūriu toks privačios nuosavybės teisės ribojimas yra pateisinamas, nes bendruomeninis gėris lemia privačios nuosavybės teisės funkcionavimą.“

LIETUVOS HUMANISTIKA: TARPDALYKINIAI PJŪVIAI

Po trumpos pertraukos paskutinįją konferencijos dalį pradėjo Elena Sakalauskaitė, perskaičiusi Jolantos Saldukaiytės (MRU) parengtą pranešimą „*Filosofijos. Sociologijos 20-metis*“, kuriame buvo apžvelgta žurnalo istorija. Pirmiausia prisiminti žurnalo vyriausieji redaktoriai: Jokūbas Minkevičius (iki 1996 m. Nr. 2), Romualdas Grigas (1996 m. Nr. 3 – 2003 m.), Arvydas Virgilijus Matulionis (nuo 2003 m.). Vėliau pateikti išsamūs duomenys apie *Filosofiją. Sociologiją* cituojančius žurnalus nuo 1990 m., *Filosofijoje. Sociologijoje* cituojamus žurnalus, dažniausiai cituojamus autorius, daugiausiai *Filosofijoje. Sociologijoje* straipsnių publikavusius autorius (nuo 1990 m). Pranešimas užbaigtas pamąstymu apie šiandieninę filosofijos ir sociologijos mokslų situaciją: „Humanitarinės literatūros apmąstymas skatina atkreipti dėmesį į tai, kuo akademinis leidinys (ir ar vienas) skiriasi nuo kitų panašių

leidinių, taip pat pasidomėti leidinio vieta Lietuvos kultūroje. Deja, tenka pripažinti, kad Lietuvos humanistika išgyvena nesibaigiančią krizę, ir dažnai atrodo, kad publikuojami straipsniai reikalingi tik patiems autoriams. Autoriai tarpusavyje ne tik nediskutuoja, bet dažniausiai net nenurodo vienas kito darbų arba nurodo formaliai. Norėtusi viltis, kad visgi egzistuoja numanomi skaitytojai, kurie galbūt atsivertė vieną ar kitą straipsnį ir perskaitė jį iki galo (tarkime, studentai, kurie gali pasinaudoti panašia literatūra rengiantis paskaitoms ar baigiamiesiems rašto darbams). Šį indėlį sunku įvertinti, tad jis dažniausiai išleidžiamas iš akių¹⁴.

Vilija Grincevičienė (LEU) pranešime „Mokyklos kaitos erdvės (1999–2010 m.)“ siekė atskleisti savo tyrimo¹⁴ metu išryškėjusias pedagogikos problemas. Atlikus mokytojų, mokinių ir jų tėvų apklausos rezultatų analizę atsiskleidė ir negatyvūs reiškiniai: mokinių tėvai nesijaučia esą lygiaverčiai mokyklos bendruomenės nariai, todėl modeliuojant ugdymo procesą dalyvauja tik epizodiškai; jie atviri švietimo strategų ir mokyklos iniciatyvoms, t. y. norėtų ir galėtų veikti bendrai; sumenko mokytojo profesijos socialinis statusas, susilpnėjo mokinių motyvacija siekti gerų mokymosi rezultatų, išaugo mokinių krūvis, išryškėjo pedagoginio bendradarbiavimo ir pedagoginės etikos problemos. Ugdymo dalyvių požiūris padėjo išryškinti bendrojo lavinimo mokyklos kaitos erdves ir linkmes – atsiskleidė grįžtamasis ryšys, darantis įtaką teoriniams teiginiam, kuriais galėtų būti grindžiamos švietimo sistemos modernizavimo kryptys. Pranešimą V. Grincevičienė apibendrino teiginiu, jog „pedagogiką būtina socializuoti“.

Paskutinis konferencijos pranešėjas Jonas Srėbalius (VGTU) pranešime „Atminties komunikacijos: struktūra, funkcijos, produktas“ kalbėjo apie atminties adresų bazes, kurios padeda kontroliuoti veiksmus, taip pat apie vizualumą, kuris padeda atsiminti sąvokas. Pasak pranešėjo, „atmintyje lieka produktyvių praeities darbų ir kultūros kūrybos pėdsakų. Struktūrų entropijos dėsnis negailestingas tam, kas nesugeba, neturi atminties, kaip modeliuoti laisvės energiją tiesos santykiais“. Po pranešimo buvo diskutuojama, ar sociologija kreipia filosofiją, ar yra atvirkščiai. Pasigesta filosofų bei sociologų komunikacijos, filosofai dažnai ignoruoja sociologų atliktus tyrimus.

„Niekada nesiekėme pristatyti Vakarų Europos filosofijos mokyklų ir referuoti jų minčių. Orientavomės į originalią mūsų filosofinę mintį, asmeninį mūsų mokslininkų požiūrį, kūrėme lietuvišką filosofijos mokyklą. Visada iš autorių reikalaujame, kad jie neperpasakotų kitų mąstytojų, užsienio autorių minčių, o pateiktų savo nuostatas, savo požiūrį“, – interviu apie Lietuvos filosofijos bei sociologijos mokslo straipsnių autorius teigė vienas iš konferencijos organizatorių T. Kačėrauskas.

IŠVADOS

Konferencijos pranešimuose ir klausytojų diskusijose išsamiai, giliai ir gana plačiai buvo apžvelgti esminiai žurnalo *Filosofija. Sociologija* įvykiai per pastaruosius dvidešimt metų. Pasiidalijimas idėjomis ir neformalus dalyvių bendravimas tapo geru akstinu ir toliau straipsniuose aktyviai gvildinti aktualias filosofijos bei sociologijos problemas.

Gauta 2012 02 20

Priimta 2012 03 13

¹⁴ Grincevičienė, V. 2010. *Mokyklos kaitos erdvės ir linkmės. Pedagoginis-sociologinis aspektas*. Mokslo darbų apžvalga. Socialiniai mokslai, edukologija (07S). Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 76 p. Prieiga per internetą: www.vpu.lt/document.aspx?id=2625

Literatūra

1. Dainys, A. 2010. „Ištikimybė esąčiai kaip pamatinis Lietuvos filosofijos orientyras“, *Problemos* 78: 83–92.
2. Jučiūtė, E. 2012. „Tarptautinį pripažinimą pelno ir humanitarinių mokslų žurnalai“, *Inžinerija* 2(1412).
3. Kačerauskas, T. 2011. „Ar vertimas – kūrybos industrijų veikla? M. Heideggerio vertimo atvejis“, *Santalka: Filosofija, Komunikacija* 19(2): 98–107.
4. Kardelis, N. 2008. *Pažinti ar suprasti? Humanistikos ir gamtotyros akiračiai*. Vilnius: Naujasis Židinys-Aidai.
5. Matulionis, A. V. 2003. „Socialiniai tyrimai Lietuvoje: dabartis ir perspektyvos“, *Filosofija. Sociologija* 2: 4–8.

SIMONA LAKAČAUSKAITĖ

Lithuanian philosophy and sociology: problems, insights, perspectives

Summary

This article reviews the scientific conference dedicated to the twenty-year anniversary of the journal “Philosophy. Sociology”. The article describes the course of the conference, tells about participants, their reports and insights that led to discussions between speakers and listeners.

Key words: philosophy, sociology